

Úvod do terénní zoologie bezobratlých

jaro 2017

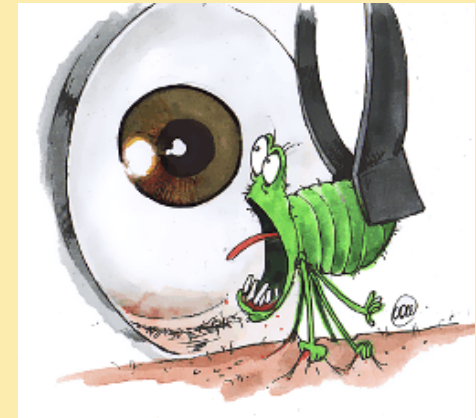
PARAZITOLOGICKÉ VYŠETŘENÍ RYB se zaměřením na sběr helmintů

Kateřina Francová

Mária Seifertová

kfranc@sci.muni.cz

PARAZITOLOGICKÉ VYŠETŘENÍ RYB

Ryby pro parazitologické vyšetření: nejlépe živé a čerstvě ulovené (držené v původní nebo odstáté vodě)

1. **Usmrcení ryby:** omráčení úderem do hlavy a přestřižení páteře
→ přenesení do pitevné misky s vodou (povrch těla nesmí oschnout!)

2. **Záznam údajů:**

druh ryby,

délka (celková, standardní),

hmotnost, (pohlaví, stáří)

(+ foto s identifikačním číslem)

3. **DNA vzorek tkáně hostitele** (ploutev, svalovina)

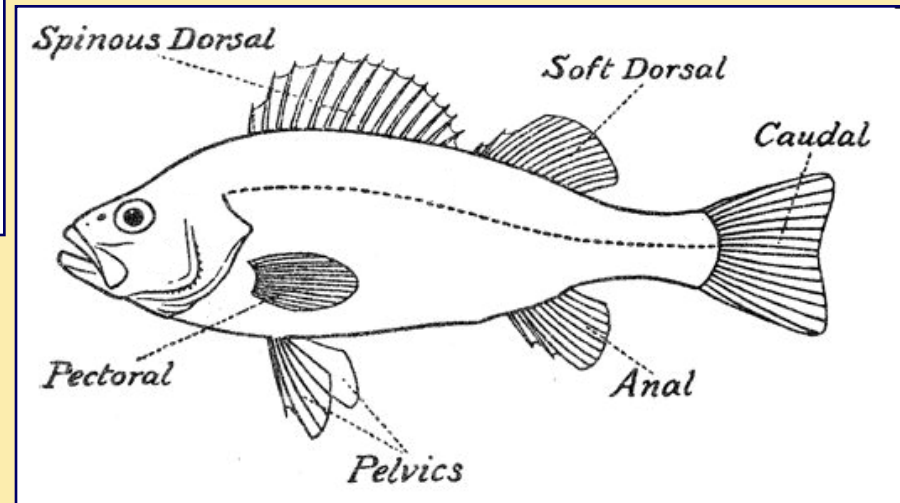
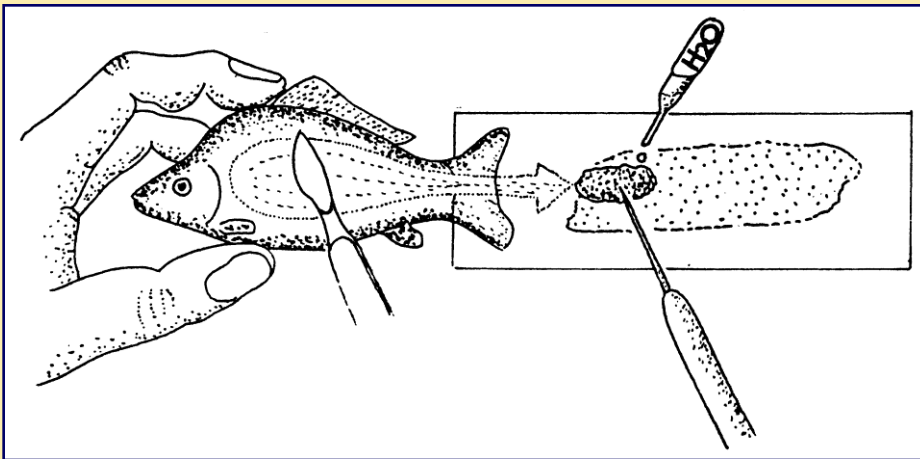
4. **Zevní prohlídka ryby (makroskopicky):** pijavky, koryši

5. **Parazitologická pitva**

Parazitologická pitva

A. Povrch těla

- seškrab slizu s povrchovými vrstvami kůže do Petriho misky s vodou
- prvoci, Monogenea, *Posthodiplostomum* (Digenea), korýši

B. Ploutve

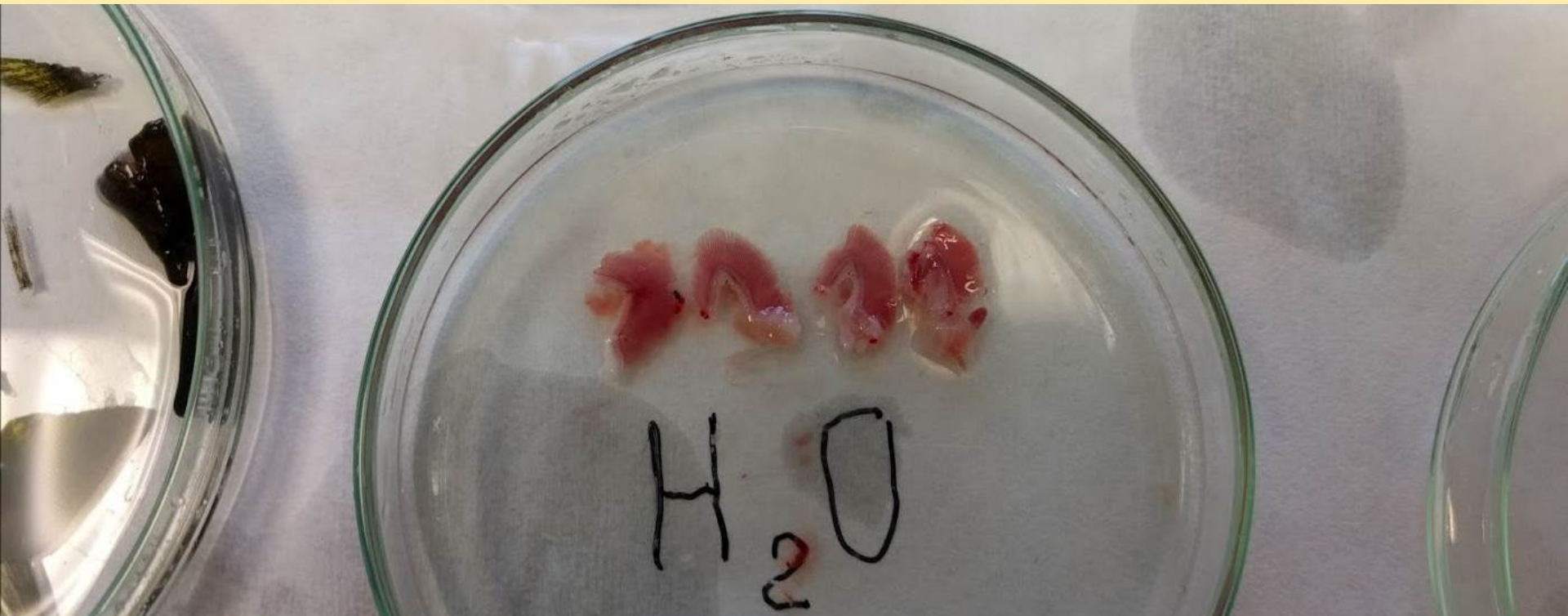
- odstřížení ploutví → Petriho miska s vodou
- prvoci, Monogenea, metacerkárie, glochidie

C. Nosní jamky

- vypeparování → miska s vodou
- *Dactylogyrus nasalis* (Monogenea)

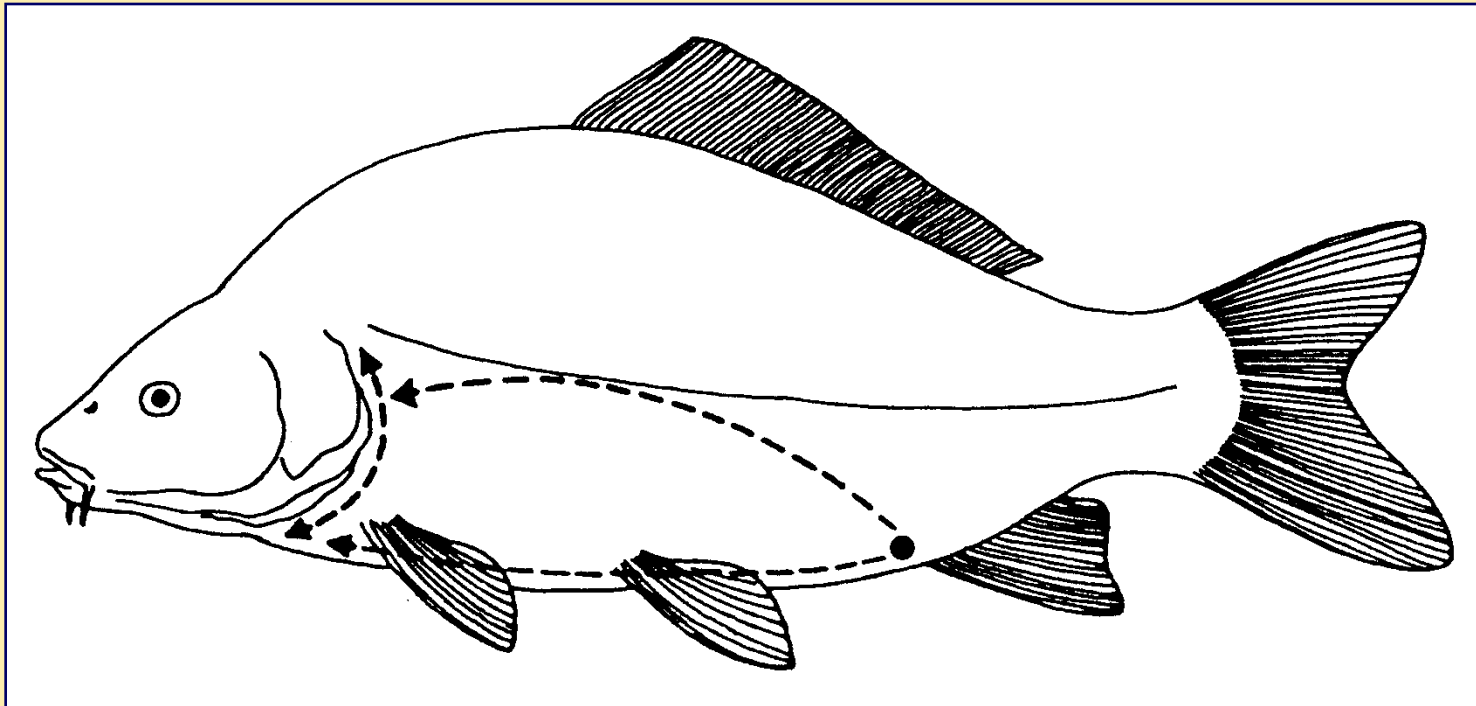
D. Žábry, žaberní dutina, dutina ústní

- odstřížení skřelí → izolace jednotlivých žaberních oblouků (celý žaberní aparát) → Petriho miska s vodou
- prvoci, Monogenea, metacerkárie, korýši, glochidie

E. Orgány dutiny tělní

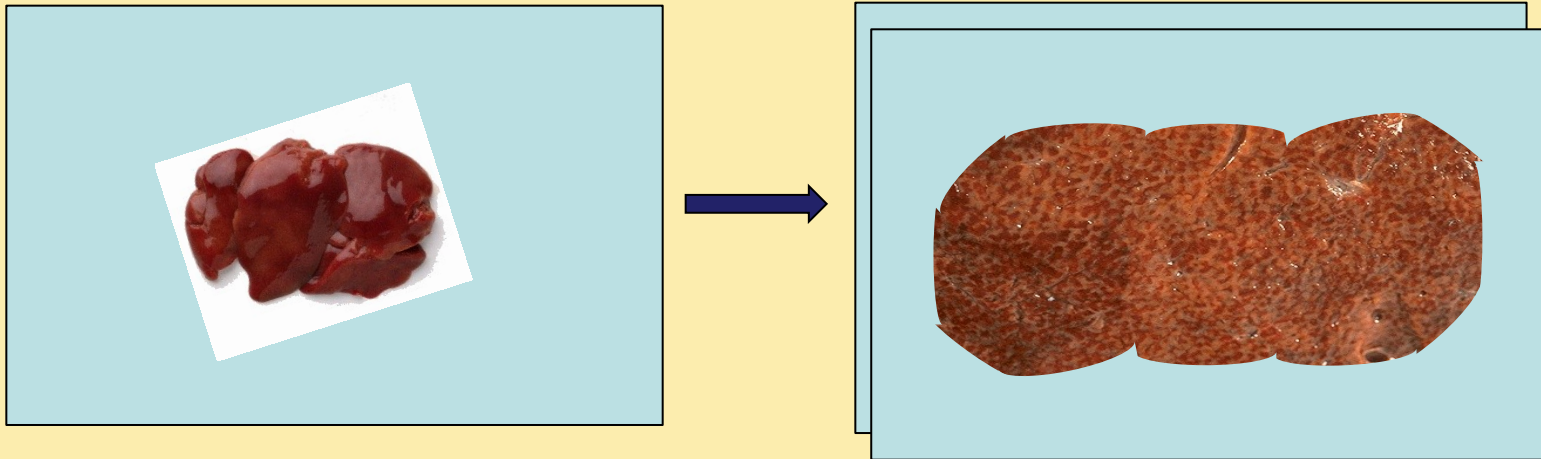
- otevření a prohlídka dutiny tělní: hlístice (*Philometra*), larvální stadia tasemnic (*Ligula*)
- přenesení jednotlivých orgánů do misek s fyziologickým roztokem (0,65% NaCl)
- seškrab vnitřních stěn dutiny tělní

Vyšetření orgánů

- nejprve prohlídka zevní strany (cysty)

A. kompaktní orgány (játra, slezina, ledviny, ...) → **kompresní metoda** (rozmáčknutí mezi dvěma skly – nejlépe miskami)

B. orgány s dutinou (žaludek, střevo, žlučník, plynový měchýř, srdce)

→ **rozstřížení** nebo roztrhání, poté možno i kompresní metoda

→ prohlídka vnitřní stěny a obsahu

F. Ostatní orgány

Oko: - vyjmutí oční bulvy do misky s fyziologickým roztokem
- vyšetření sklivce (*Tylodelphys*) a čočky (*Diplostomum*)
- roztrhání, kompresní metoda

Mozek: - odstřížení lebečního krytu, kompresní metoda

Příprava cizopasníků pro druhovou determinaci: Trematoda, Cestoda, **Acanthocephala (!)**

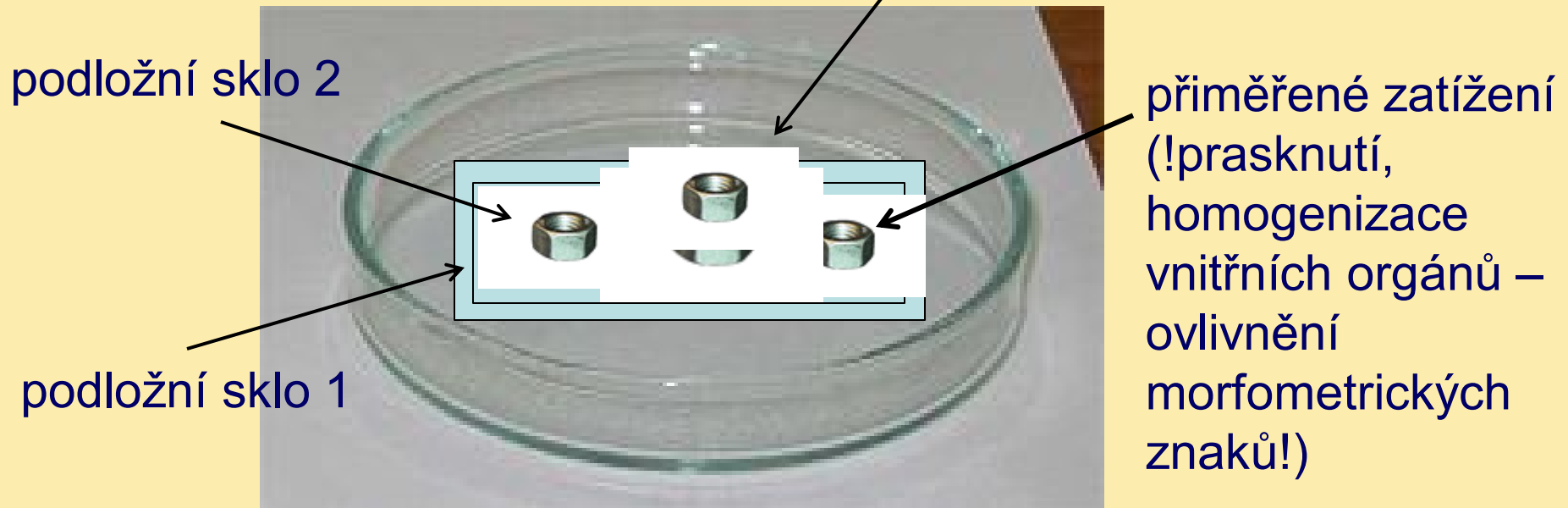
- **fixace:** 4% formaldehyd nebo 70% ethanol – „**naplocho**“ (viz také následující slajd)

NEBO horkým 4% formaldehydem (viz fixace hlístic dále;

možné pouze u Trematoda a Cestoda; Acanthocephala - puchýřky)

- **barvení:** železitý acetokarmín (IAC)

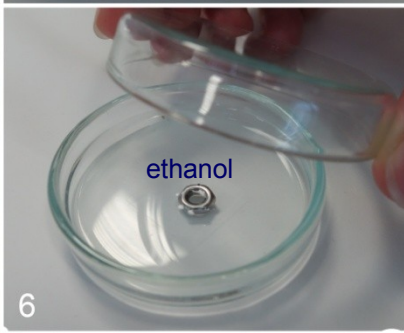
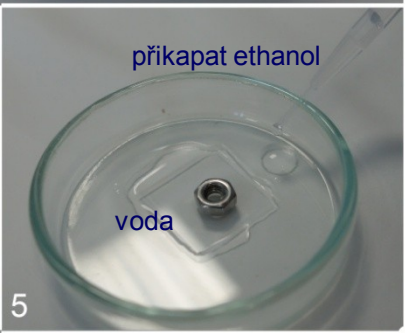
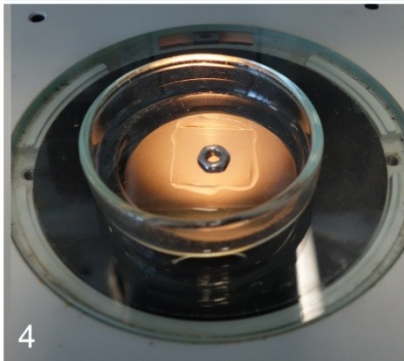
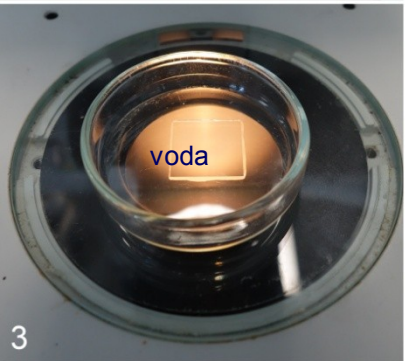
- montování do kanadského balzámu

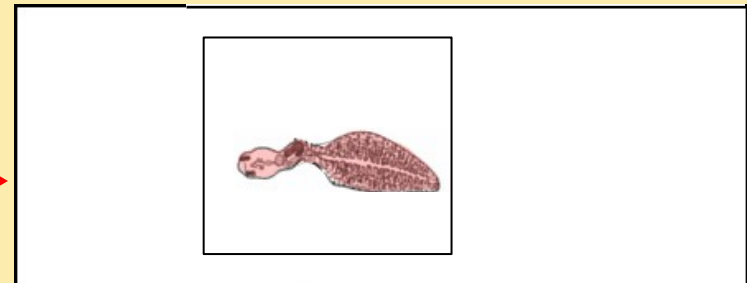
Postup fixace „naplocho“ pomocí lehkého tlaku krycího skla

(možno použít i pro Monogenea, Diplozoidae (tělo mimo haptor), což je zde ilustrováno)

Fixace při mírném zatížení (→ narovnaný, lehce zploštělý, nikoliv však prasklý jedinec) a následné barvení jedince umožňuje optimální pozorování taxonomicky významných struktur. Jedinci mohou být barveni ihned po fixaci nebo mohou být skladováni ve fixáži (volně v eppendorfce) a barveni později...

barvení a montování do uzavíracího media

Příprava cizopasníků pro druhovou determinaci: Nematoda (Cestoda, Trematoda, Monogenea)

- **fixace:** 4% formaldehyd zahřátý na 80°C → **natažení těla**, přenesení do ependorfy – uchování
- **projasnění:** směs glycerinu a vody (1:5)
- montování do glycerin-želatiny

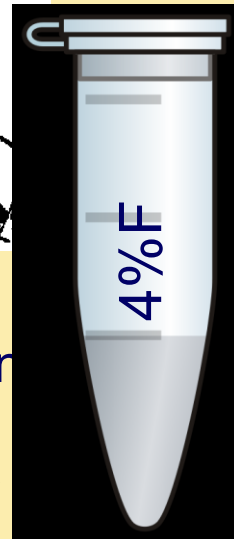
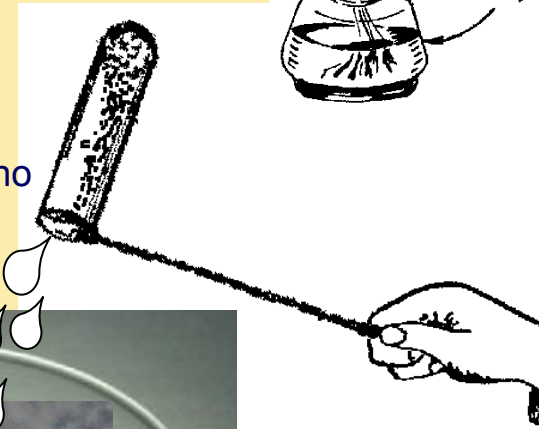
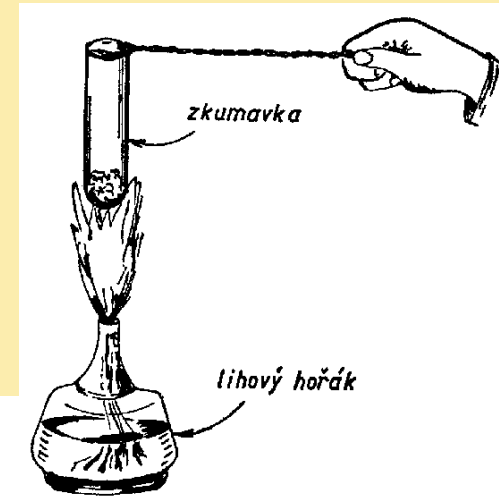
1. Sběr hlístic do fyziologického roztoku v hodinovém sklíčku

2. Zalití hlístic horkým 4%F (po odstranění přebytečného množství fyz. roz.)

3. Přenesení hlístic do ependorfy

Čtverzubec zelený – import z JV Asie

Dichotomyctere nigroviridis (syn. *Tetraodon nigroviridis*)

Čeľad: čtverzubcovití (Tetraodontidae)

Místo původního rozšíření: JV Asie (lehce brakické prostředí!)

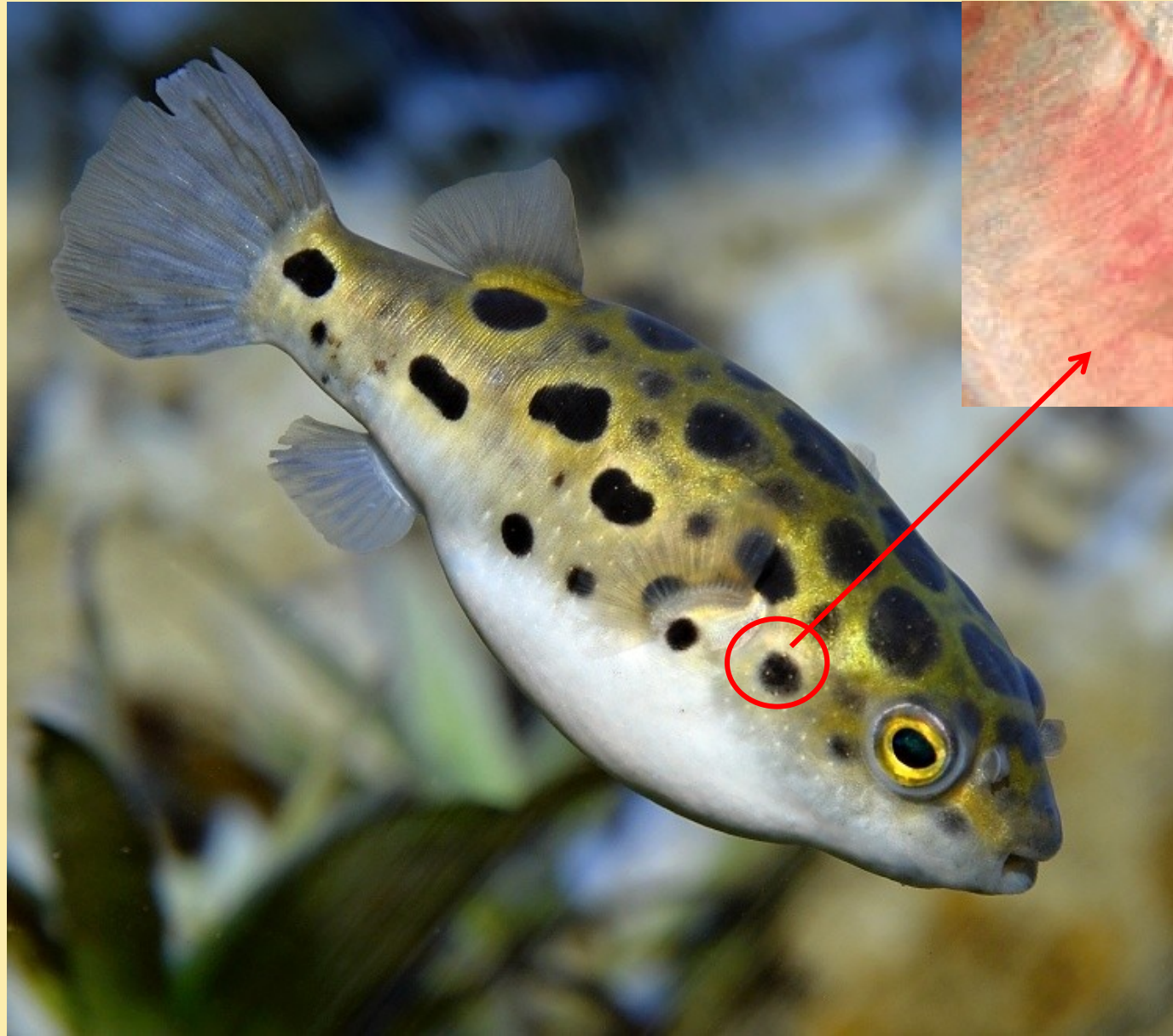
Potrava: masožravec – živá/mražená (šneci, nítěnky, korýši,...) vločkové krmivo

Délka života: cca 5-8 let

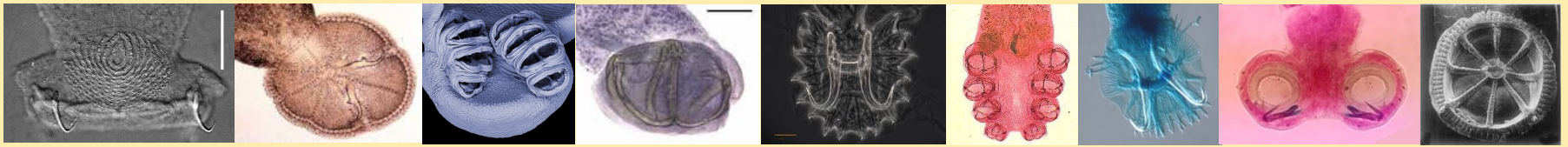
nafouknutí v případě pocitu ohrožení

Čtverzubec jako HOSTITEL monogeneí (žábrolístů)

žaberní paraziti

**Monogenea
(Platyheminthes)**

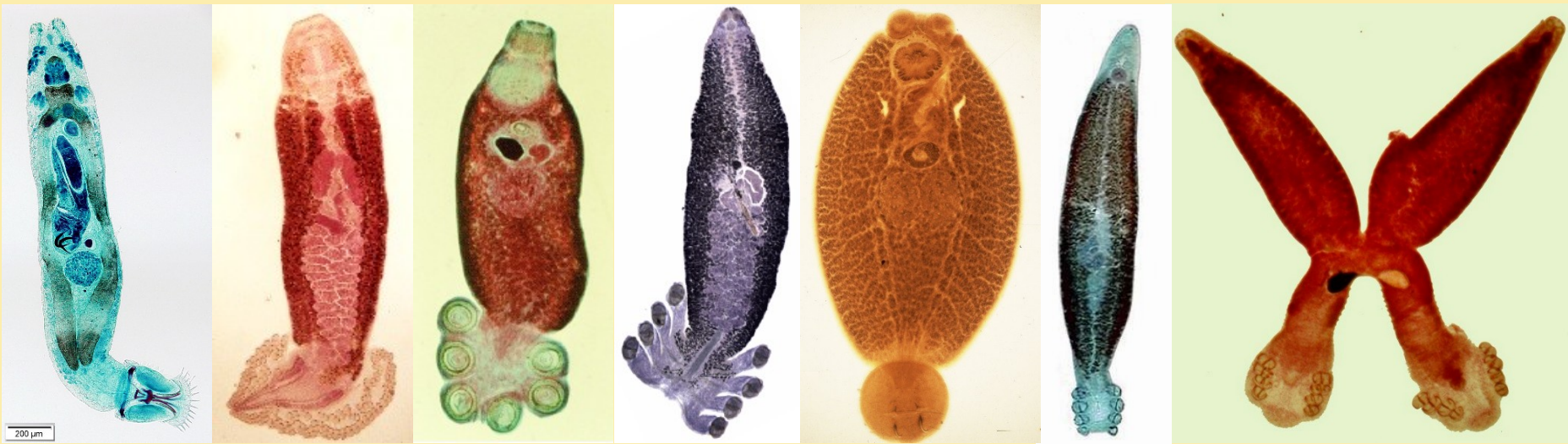
MONOGENEA

Kmen: ploštěnci (Platyhelminthes)

Způsob života

V drtivé většině případů se jedná o **ektoparazity** vodních živočichů, jejich **vývoj je přímý**, na rozdíl od ostatních parazitických ploštěnců **nemají žádné mezipostitele**. Jejich **larva** se nazývá **oncomiracidium**, je vybavená množstvím háčků a dvěma páry **fotoreceptorů**. Po přichycení se na **žábry** či kůži hostitele se postupně přetváří v dospělého.

Vzácně (u 5% zástupců) se může jednat i o **endoparazity**, ti potom parazitují v močovém měchýři, močovodu, případně střevech **obojživelníků**, nebo **ryb**. Dospělí jedinci mají přichycovací hlavové orgány a koncový přichytný terč - **haptor**. Utváření **haptoru** je důležité z hlediska **taxonomie** jednotlivých druhů.

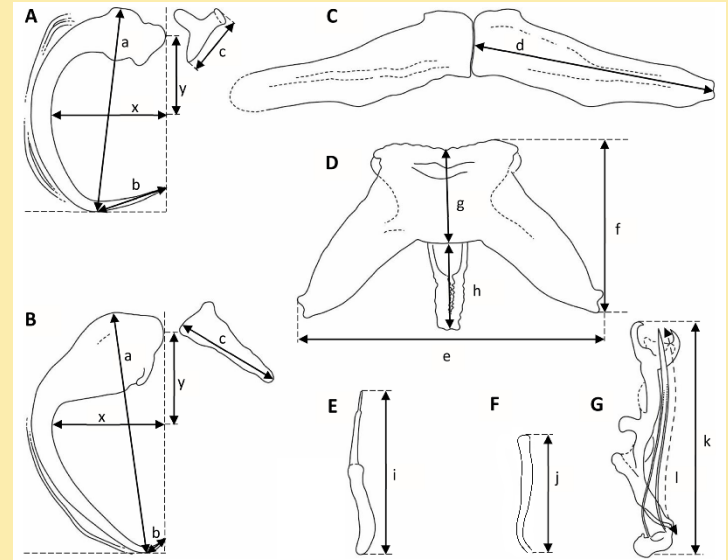
Monogenea - taxonomie

- snažíme se identifikovat nalezené jedince a zařadit je do již známých taxonů (např. druhů, rodů, čeledí)
- v případě nalezení dosud neznámého druhu následuje jeho popis a pojmenování

sklerotizované přichytné háčky haptoru a sklerotizované části reprodukční soustavy = důležité identifikační znaky

nutno na vhodně **fixovaném jedinci** pozorovat, zakreslit, změřit

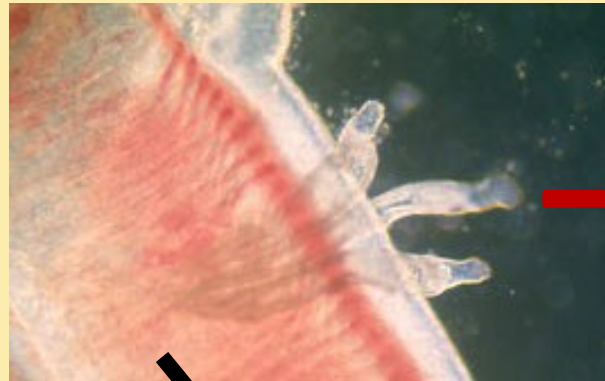
metoda úplného roztlačení červa až k prasknutí

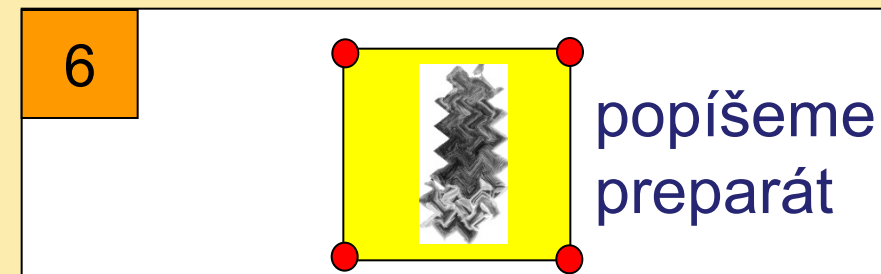
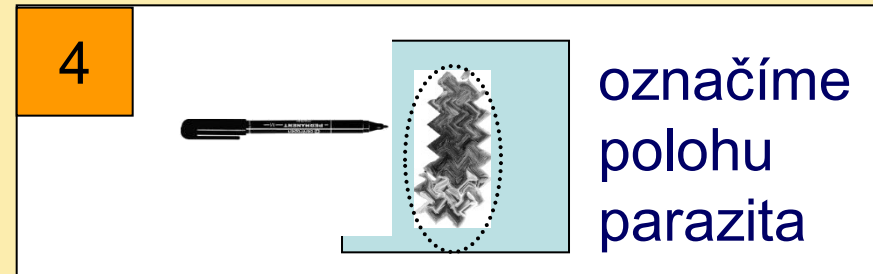
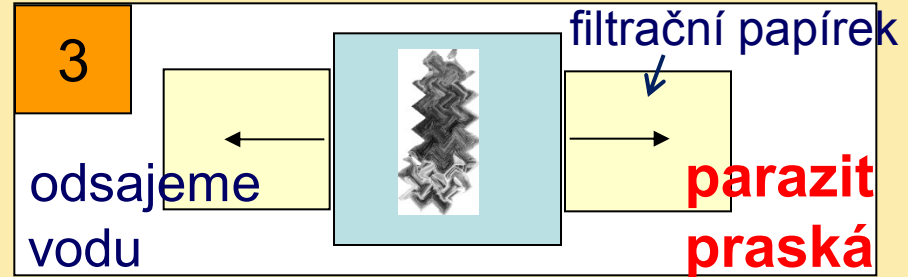
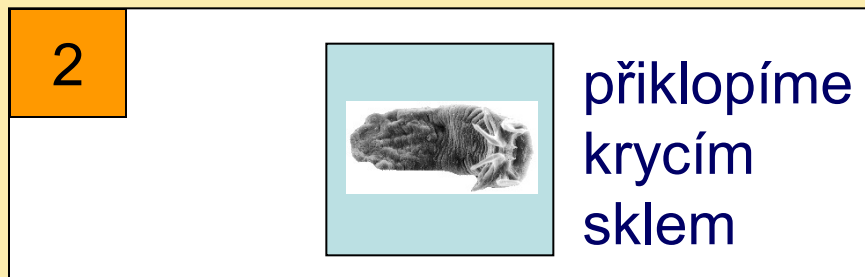
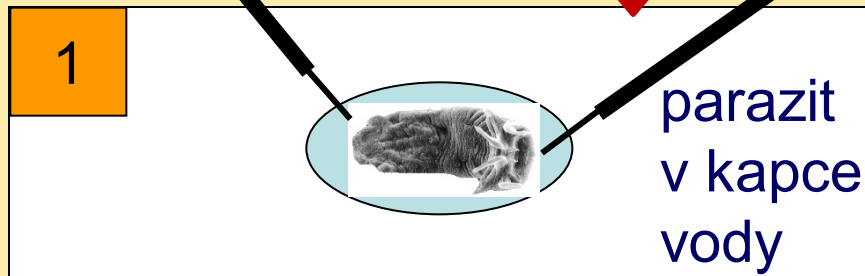
haptor

VÁŠ ÚKOL – zhotovení preparátu

- pod preparačním stereomikroskopem hledáme na žábrách monogenea
- parazita přeneseme na podložní sklo...

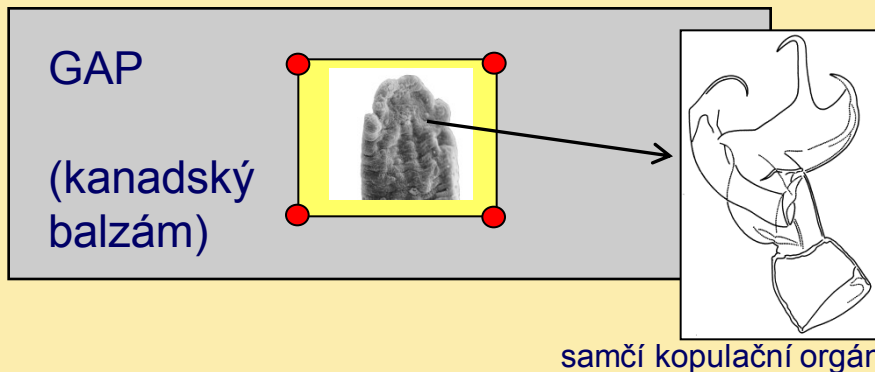
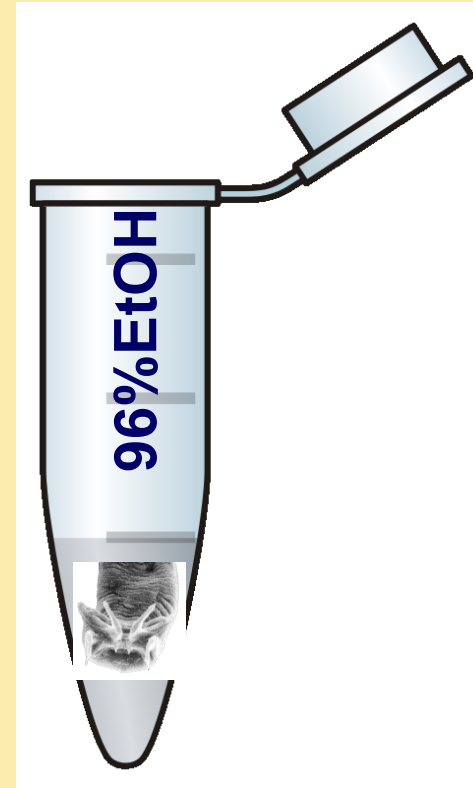
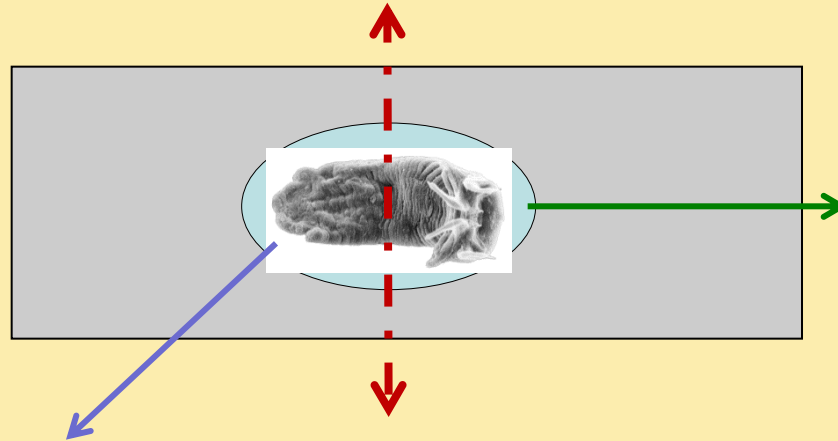
Monogenea
přeneseme
pomocí jehel
do kapky
vody na
podložním
skle

Zpracování monogeneí pro analýzu DNA

→ rozdělení jedince na dvě části pomocí tenkých jehel

Část nesoucí důležité morfologické znaky (sklerotizované struktury) je zcela roztláčena a fixována v GAP pro následnou morfologickou identifikaci. Později může být také převedena do kanadského balzámu (trvalý preparát – vhodné k uložení do muzea).

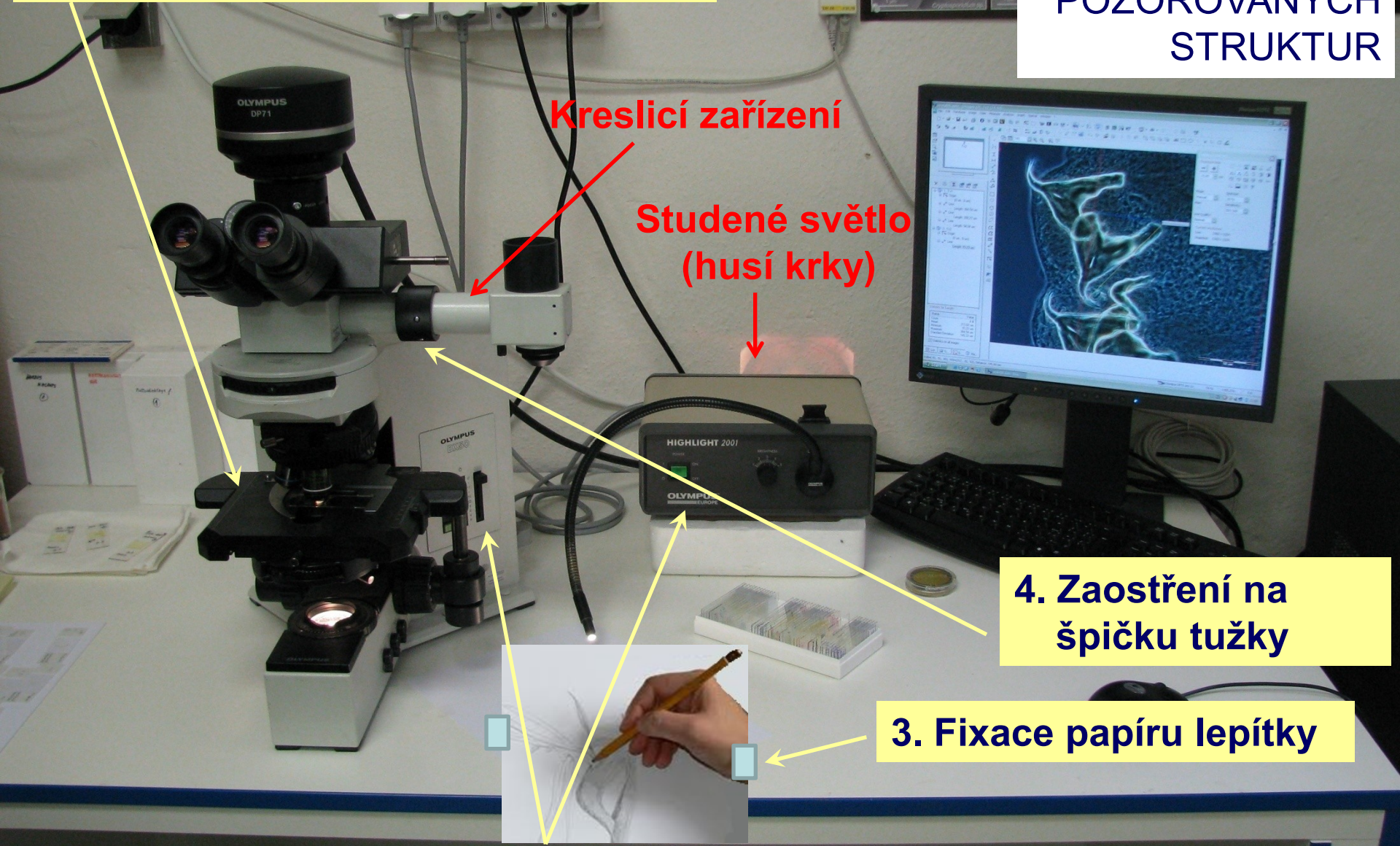

Druhá část je uložena v 96% alkoholu pro izolaci DNA. Získaná genová sekvence je uložena v databázi GenBank.

1. Zaostření na pozorovaný objekt

KRESLENÍ POZOROVANÝCH STRUKTUR

Kreslicí zařízení

Studené světlo
(husí krky)

4. Zaostření na
špičku tužky

3. Fixace papíru lepítky

2. Optimální nastavení (poměr) intenzity vnitřního (mikroskop) a vnějšího osvětlení (husí krky)